GENERALINIO ADVOKATO
PEDRO CRUZ VILLALÓN IŠVADA,
pateikta 2015 m. rugsėjo 8 d.[1]

Byla C-300/14

Imtech Marine Belgium NV
prieš
Radio Hellenic SA

(Hof van Beroep te Antwerpen (Belgija) pateiktas prašymaspriimti prejudicinį sprendimą)

„Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 — Negin̆čytinų reikalavimų Europos vykdomasis raštas — Pripažinimui keliami reikalavimai — Vidaus procedūroms taikytini minimalūs reikalavimai — Skolininko teisė į gynybą — 19 straipsnis — Peržiūra išimtiniais atvejais — Teismo sekretoriaus funkcijos“

1. Ši byla pirmą kartą suteikia Teisingumo Teismui galimybę išaiškinti Reglamento (EB) Nr. 805/2004[2] (toliau – Reglamentas EVR) 19 straipsnio 1 dalį. Šioje teisės nuostatoje, kiek tai susiję su negin̆čytinų reikalavimų Europos vykdomojo rašto sukūrimu, nustatyti tam tikri minimalūs reikalavimai, kurių turi būti laikomasi kiekvienos valstybės narės procesinėje teisėje, kad būtų galima prašyti pripažinti teismo sprendimą dėl negin̆čytino reikalavimo išimtiniais atvejais, kai skolininkas ne dėl savo kaltės negalėjo užgin̆čyti reikalavimo ar pasinaudoti savo teise į gynybą. Galutinis tokių minimalių reikalavimų tikslas – užtikrinti, kad kiekvienu atveju kilmės valstybėje narėje būtų paisoma skolininko, prieš kurį gali būti nukreiptas teismo sprendimo, pripažinto Europos vykdomuoju raštu, vykdymas, teisės į gynybą; šiuo klausimu reikia atsižvelgti į tai, kad valstybės narės, kurioje prašoma vykdyti teismo sprendimą, teismai negalės atlikti jokios taip pripažinto teismo sprendimo kontrolės, nes egzekvatūra panaikinama.

2. Nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuris, nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, turi nuspręsti, ar pirmosios instancijos teismo priimtą sprendimą galima pripažinti Europos vykdomuoju raštu, kyla abejonių dėl to, ar Belgijos teisės sistemoje iš tiesų laikomasi Reglamente EVR, konkrečiai kalbant, jo 19 straipsnyje nustatytų minimalių procedūrinių reikalavimų. Šiomis aplinkybėmis jis pateikia Teisingumo Teismui penkis prejudicinius klausimus; atsakymai į šiuos klausimus jam turėtų leisti nustatyti, ar Belgijos teisė atitinka minėtame 19 straipsnyje nustatytus reikalavimus, taigi, ir tai, ar Belgijos teismų priimti sprendimai dėl negin̆čytinų reikalavimų iš principo gali būti pripažinti Europos vykdomaisiais raštais.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB), sukuriantis negin̆čytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 38).

I – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

3. Reglamento EVR 1 straipsnyje numatyta, kad šio reglamento tikslas – „sukurti Europos vykdomąjį raštą neginčytiniems reikalavimams, kad, nustačius minimalius reikalavimus, teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai galėtų laisvai judėti visose valstybėse narėse, iki pripažinimo ir sprendimo vykdymo neatliekant tarpinių procedūrų valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas sprendimas“.

4. Iš Reglamento EVR preambulėje esančių 26 konstatuojamųjų dalių šioje byloje reikia išskirti šias:

„<...>

(10) Kai skolininkui nedalyvaujant procese valstybės narės teismas priėmė sprendimą dėl neginčytino reikalavimo, bet kokių kliūčių panaikinimas valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas sprendimas, yra neatsiejamas ir priklauso nuo pakankamos garantijos, kad laikomasi gynybos teisių.

(11) Šiuo reglamentu siekiama remti pagrindines teises ir atsižvelgiama į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje pripažintus principus. Ypač juo siekiama užtikrinti visapusišką pagarbą teisei į teisingą teismo procesą, kaip pripažįstama Chartijos 47 straipsnyje.

(12) Turėtų būti nustatyti minimalūs reikalavimai procesams, kuriuose priimami teismo sprendimai, siekiant užtikrinti, kad skolininkas būtų informuojamas apie su juo susijusius teismo veiksmus, reikalavimą aktyviai dalyvauti procese ieškiniui užginčyti ir su jo nedalyvavimu susijusias pasekmes. Apie tai skolininkui pranešama tinkamu laiku ir būdu, kad jis turėtų galimybę pasiruošti gynybai.

<...>

(17) Teismas, turintis įgaliojimus nagrinėti visišką minimalių procedūrinių reikalavimų atitikimą, turėtų, jei yra patenkintas, išduoti standartizuotą Europos vykdomojo rašto pažymėjimą, užtikrinantį minėto nagrinėjimo ir jo rezultato skaidrumą.

(18) Abipusis pasitikėjimas vykdant teisingumą valstybėse narėse pateisina vienos valstybės narės teismo įvertinimą, kad visos sąlygos Europos vykdomajam raštui pripažinti yra įvykdytos, ir visose kitose valstybėse narėse suteikia galimybę vykdyti teismo sprendimą, neatliekant teisinės [teisminės] minimalių procedūrinių reikalavimų tinkamo taikymo peržiūros valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas teismo sprendimas.

(19) Šis reglamentas neįpareigoja valstybių narių nacionalinės teisės aktų pritaikyti prie jame nustatytų minimalių procedūrinių reikalavimų. Jis skatina tai daryti, sudarydamas galimybę veiksmingiau ir greičiau vykdyti teismo sprendimus kitose valstybėse narėse tik tuo atveju, jei laikomasi tų minimalių reikalavimų.“

5. Pagal Reglamento EVR 6 straipsnio 1 dalį:

„1. Bet kuriuo metu pateikiant prašymą kilmės teismui, valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas dėl neginčytino reikalavimo pripažįstamas Europos vykdomuoju raštu, jeigu:

a) teismo sprendimas yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje ir

b) teismo sprendimas neprieštarauja jurisdikcijos taisyklėms, kaip nustatyta Reglamento (EB) Nr. 44/2001 II skyriaus 3 ir 6 skirsniuose, ir

c) kilmės valstybės narės teismo procedūros atitiko III skyriuje nustatytus reikalavimus, kai reikalavimas yra neginčytinas, kaip apibrėžta 3 straipsnio 1 dalies b ar c punktuose, ir

d) teismo sprendimas buvo priimtas valstybėje narėje, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 44/2001 59 straipsnyje, tais atvejais, kai:

— reikalavimas yra neginčytinas, kaip apibrėžta 3 straipsnio 1 dalies b ar c punktuose,

— jis susijęs su sutartimi, kurią sudarė asmuo, vartotojas, turėdamas tikslą, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo amatu ar profesija, ir

— skolininkas yra vartotojas.“

6. Reglamento EVR III skyrių „Minimalūs reikalavimai neginčytinų reikalavimų procedūroms“ pradedančio 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „reikalavimui, kuris yra laikomas neginčytinu, kaip apibrėžta 3 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose, teismo sprendimas Europos vykdomuoju raštu gali būti patvirtinamas tik tuo atveju, jeigu teismo procesiniai veiksmai kilmės valstybėje narėje buvo vykdomi laikantis šiame skyriuje nustatytų procedūrinių reikalavimų“.

7. Reglamento EVR III skyriuje yra ir 19 straipsnis „Minimalūs reikalavimai peržiūrai išimtiniais atvejais“, kuriame numatyta:

„1. Papildomai dėl 13–18 straipsnių: teismo sprendimas Europos vykdomuoju raštu gali būti patvirtinamas tik tuo atveju, jeigu pagal kilmės valstybės narės teisės aktus skolininkui suteikiama teisė prašyti teismo peržiūrėti sprendimą, kai:

a) i) bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas arba, kai taikoma, šaukimas į teismo posėdį buvo įteiktas vienu iš 14 straipsnyje numatytų būdų ir

ii) ne dėl skolininko kaltės dokumentas buvo įteiktas netinkamu laiku, nesuteikiant jam galimybės pasiruošti gynybai,

arba

b) užginčyti reikalavimą skolininkui sutrukdė *force majeure* aplinkybės arba kai jis to negalėjo padaryti dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės,

jeigu kiekvienu atveju jis veikia nedelsdamas.

2. Šis straipsnis nepažeidžia valstybių narių galimybės palankesnėmis, nei minimos 1 dalyje, sąlygomis leisti peržiūrėti teismo sprendimą.“

B – *Nacionalinė teisė*

8. Nagrinėjamoje byloje svarbios šios Belgijos teismų kodekso (*Belgisch Gerechtelijk Wetboek*, toliau – BGW) nuostatos:

— BGW 50 straipsnis. „Senaties terminai negali būti sutrumpinti arba pratęsti, net jeigu šalys su tuo sutinka, išskyrus įstatyme numatytus atvejus ir kai įvykdomi įstatyme nustatyti reikalavimai. Tačiau jeigu 1048, 1051 straipsniuose ir 1253c straipsnio c ir d punktuose numatytas terminas pateikti apeliacinį skundą ir prieštaravimą prasideda ir baigiasi teismo atostogų laikotarpiu, toks terminas pratęsiamas iki naujų teismo veiklos metų 15 dienos.“

— BGW 55 straipsnis. „Jeigu įstatyme numatyta, kad šaliai, kuri neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Belgijoje, nėra įsisteigusi šioje valstybėje ir nenurodė joje adreso dokumentams įteikti, nustatyti terminai turi būti pratęsti, pratęsiama taip: 1) 15 dienų, jeigu šalis gyvena ar yra įsisteigusi kaimyninėje valstybėje arba Jungtinėje Didžiosios Britanijos Karalystėje; 2) 30 dienų, jeigu šalis gyvena ar yra įsisteigusi kitoje Europos valstybėje; 3) 80 dienų, jeigu šalis gyvena ar yra įsisteigusi kitoje pasaulio valstybėje.“

— BGW 860 straipsnis. „Dėl bet kokio reikalavimo, kurio nesilaikyta ar kuris netinkamai įvykdytas, procesinis aktas negali būti pripažintas niekiniu, jeigu toks pripažinimas nėra aiškiai nurodytas įstatyme. Apskundimo terminai laikomi senaties terminais. Kiti terminai prilyginami senaties terminams, tik jeigu tai numatyta įstatyme.“

— BGW 1048 straipsnis. „Nepažeidžiant už nacionalinės teisės nuostatas viršesnėse nuostatose ir tarptautinės teisės nuostatose numatytų terminų, terminas pateikti prieštaravimą yra vienas mėnuo; jis skaičiuojamas nuo teismo sprendimo įteikimo arba perdavimo 792 straipsnio antroje ir trečioje pastraipose nustatyta tvarka dienos. Jeigu neatsiliepusi šalis neturi gyvenamosios vietos Belgijoje, nėra įsisteigusi šioje valstybėje ir nenurodė joje adreso dokumentams įteikti, terminas pateikti prieštaravimą pratęsiamas laikantis 55 straipsnio.“

— BGW 1051 straipsnis. „Nepažeidžiant už nacionalinės teisės nuostatas viršesnėse nuostatose ir tarptautinės teisės nuostatose numatytų terminų, terminas pateikti apeliacinį skundą yra vienas mėnuo; jis skaičiuojamas nuo teismo sprendimo įteikimo arba perdavimo 792 straipsnio antroje ir trečioje pastraipose nustatyta tvarka dienos. Teismo sprendimą įteikti paprašiusiai šaliai minėtas terminas pradedamas skaičiuoti taip pat nuo tokio įteikimo dienos. Jeigu bet kuri iš šalių, kuriai buvo įteiktas teismo sprendimas arba kurios prašymu jis buvo įteiktas, neturi gyvenamosios vietos Belgijoje, nėra įsisteigusi šioje valstybėje ir nenurodė joje adreso dokumentams įteikti, terminas pateikti apeliacinį skundą pratęsiamas laikantis 55 straipsnio. Ši tvarka taikoma ir bet kuriai iš šalių, kuriai sprendimas perduotas laikantis 792 straipsnio antros ir trečios pastraipų ir kuri neturi gyvenamosios vietos Belgijoje, nėra įsisteigusi šioje valstybėje ir nenurodė joje adreso dokumentams įteikti“.

II – **Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

9. Belgijoje registruotą buveinę turinti bendrovė *Imtech Marine Belgium NV* (toliau – *Imtech*) teikė įvairias paslaugas bendrovei *Radio Hellenic*, turinčiai registruotą buveinę Graikijoje. *Radio Hellenic* nesumokėjo *Imtech* reikalautos 23 506,99 euro sumos, todėl *Imtech* pareiškė *Radio Hellenic* ieškinį Belgijoje ir, remdamasi Reglamentu EVR, pareikalavo priteisti iš *Radio Hellenic* reikalaujamą sumą teismo sprendimu ir paprašė pripažinti tokį sprendimą Europos vykdomuoju raštu. Pirmosios instancijos teismas *Rechtbank van Koophandel te Antwerpen* (Belgija) pripažino, kad *Imtech* ieškinys priimtinas, ir iš dalies jį patenkino. Už akių priimtu sprendimu iš *Radio Hellenic* buvo priteista reikalaujama suma (pridėjus prie jos abiejų šalių sudarytoje sutartyje numatytą kompensaciją, palūkanas ir bylinėjimosi išlaidas). Tačiau minėtas teismas nusprendė, kad sprendimo jis negali

pripažinti Europos vykdomuoju raštu, nors taip pripažinti prašo *Imtech*, nes Belgijos teisės aktai neatitinka Reglamente EVR nustatytų minimalių procedūrinių reikalavimų. Dėl sprendimo nepripažinti pirmojoje instancijoje priimto teismo sprendimo Europos vykdomuoju raštu *Imtech* pateikė apeliacinį skundą *Hof van Beroep te Antwerpen*.

10. Atsižvelgęs į Belgijos teismų praktikoje ir doktrinoje išreiškiamą skirtingą nuomonę, konkrečiai kalbant, dėl to, ar Belgijos teisė atitinka minimalius reikalavimus, kad išimtiniais atvejais galima būtų atlikti peržiūrą, kaip tai suprantama pagal Reglamento EVR 19 straipsnį, visų pirma, kai, kaip nagrinėjamoje byloje, skola skolininkui priteisiama jam nedalyvaujant ir jau yra pasibaigęs terminas pateikti Belgijos teisėje numatytus apeliacinius skundus dėl už akių priimtų sprendimų, *Hof van Beroep te Antwerpen* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar tai, kad [Reglamentas EVR] netaikomas tiesiogiai, yra [SESV] pažeidimas tiek, kiek:

— Belgijos teisės aktų leidėjas neperkėlė šio reglamento į Belgijos teisę ir

— Belgijos teisės aktų leidėjas nenustatė peržiūros procedūros, nors ir numatė galimybę pateikti prieštaravimą ir skųsti apeliacine tvarka?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, atsižvelgiant į tai, kad Bendrijos reglamentas taikytinas tiesiogiai, kaip turi būti suprantama [Reglamento EVR] 19 straipsnio 1 dalyje nurodyta „sprendimo peržiūra“? Ar peržiūros procedūra turi būti numatyta tik tais atvejais, kai šaukimas ar bylos iškėlimo dokumentas buvo įteiktas pagal [Reglamento EVR] 14 straipsnį, t. y. be patvirtinimo apie jo gavimą? Ar [BGW] 1047 ir paskesniuose straipsniuose nustatytu prieštaravimu ir [BGW] 1050 ir paskesniuose straipsniuose nustatytu apeliaciniu skundu Belgijos teisės aktuose nėra įtvirtinta pakankamų garantijų tam, kad būtų įvykdytas [Reglamento EVR] 19 straipsnio 1 dalyje nustatytas „peržiūros procedūros“ kriterijus?

3. Ar [BGW] 50 straipsniu, pagal kurį [BGW] 860 straipsnio 2 dalyje, 55 ir 1048 straipsniuose nurodytus privalomus terminus leidžiama pratęsti *force majeure* ar nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl [skolininko] kaltės, atveju, suteikiama pakankama apsauga, kaip numatyta [Reglamento EVR] 19 straipsnio 1 dalies b punkte?

4. Ar neginčytinų reikalavimų pripažinimas Europos vykdomuoju raštu yra teismo aktas, kurį atlikti turi būti prašoma bylos iškėlimo dokumentu? Jei atsakymas būtų teigiamas, ar teisėjas privalo pripažinti sprendimą Europos vykdomuoju raštu ir ar teismo sekretorius turi pateikti pripažinimo įrodymą? Jeigu atsakymas būtų neigiamas, ar gali būti teismo sekretoriaus pareiga pripažinti sprendimą Europos vykdomuoju raštu?

5. Jei pripažinimas Europos vykdomuoju raštu nėra teismo aktas, ar pareiškėjas, kuris bylos iškėlimo dokumentu neprašė išduoti Europos vykdomojo rašto, gali teismo sekretoriaus prašyti pripažinti teismo sprendimą Europos vykdomuoju raštu vėliau, t. y. kai sprendimas įgijo *res judicata* galią?“

11. Nusprendęs, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė visų motyvų, Teisingumo Teismas paprašė jo tam tikros informacijos: pateikti nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis remtasi sprendime, kuriuo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, tekstą, nurodyti svarbią nacionalinę teismų praktiką ir patikslinti antrojo prejudicinio klausimo antrą dalį ir penktąjį prejudicinį klausimą. *Hof van Beroep te Antwerpen* pateikė prašomą informaciją ir patikslinimus.

12. Šioje byloje pastabas raštu pateikė Portugalijos, Belgijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija.

III – **Analizė**

13. Apskritai kalbant, konstatuotina, kad pagal Reglamento EVR 6 straipsnio 1 dalies c punktą ir 12 straipsnį tuo atveju, kai teismo sprendimas, kaip nagrinėjamoje byloje, priimamas už akių, jis gali būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu, tik jeigu atitinka minimalius šio reglamento 13 ir paskesniuose straipsniuose nustatytus reikalavimus, kuriais siekiama užtikrinti, kad skolininkas gautų visą būtiną su procesu susijusią informaciją ir kiekvienu atveju turėtų galimybę būti išklausytas ir apginti savo teises [3]. Minėto reglamento 19 straipsnį, kurio išaiškinimo savo suformuluotuose prejudiciniuose klausimuose prašo *Hof van Beroep te Antwerpen*, taip pat reikia analizuoti atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes.

A – *Pirmasis prejudicinis klausimas*

14. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tai, jog Belgijos nacionalinės teisės aktai galbūt neatitinka Reglamento EVR nuostatų, konkrečiai kalbant, kiek tai susiję su peržiūros procedūra išimtiniais atvejais, reiškia, kad pažeidžiamas SESV 288 straipsnis, nes jame numatyta, kad reglamentas privalomas visas.

1. Pagrindiniai šalių argumentai

15. Visos dėl pirmojo prejudicinio klausimo pastabas pateikusios įstojusios į bylą šalys mano, kad Reglamentu EVR valstybės narės neįpareigojamos savo teisės sistemose nustatyti konkrečios peržiūros procedūros. Tačiau, jeigu tokia galimybė valstybėje narėje nenumatyta, jos teismai negali pripažinti teismo sprendimo Europos vykdomuoju raštu.

2. Vertinimas

16. Jau Reglamento EVR 19 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „šis reglamentas neįpareigoja valstybių narių nacionalinės teisės aktų pritaikyti prie jame nustatytų minimalių procedūrinių reikalavimų“. Be to, pačiame minėto reglamento 19 straipsnyje nustatyta, kad „teismo sprendimas Europos vykdomuoju raštu gali būti patvirtinamas tik tuo atveju, jeigu *pagal kilmės valstybės narės teisės aktus* skolininkui suteikiama teisė prašyti teismo peržiūrėti sprendimą“ [4]. Todėl, manau, Reglamentu EVR nereikalaujama, kad Belgijos teisės aktai atitiktų jame numatytus minimalius procedūrinius reikalavimus. Kaip numatyta ir Reglamento EVR 19 konstatuojamojoje dalyje, Reglamentas EVR iš tiesų „skatina“ nacionalinės teisės aktus pritaikyti prie jame numatytų minimalių procedūrinių reikalavimų, sudarydamas galimybę kilmės valstybės narės teismo sprendimus dėl neginčytinų reikalavimų veiksmingiau ir greičiau vykdyti kitose valstybėse narėse tik tuo atveju, jeigu laikomasi tokių minimalių reikalavimų. Tai reiškia, kad, jeigu tokio pritaikymo nėra, nėra ir SESV 288 straipsnio pažeidimo [5].

3 — Pagal analogiją žr. Sprendimą *Krombach*, C-7/98, EU:C:2000:164, kuriame dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32; konsoliduotas tekstas OL C 27, 1998, p. 1) Teisingumo Teismas konstatavo, kad, „nors konvencija siekiama užtikrinti, kad teismų sprendimų tarpusavio pripažinimui ir vykdymui taikomi formalumai taptų paprastesni, tokio tikslo negalima pasiekti susilpninus teisę į gynybą“ (43 punktas). Taip pat žr. Sprendimo *Debaecker / Bouwman*, 49/84, EU:C:1985:252, 10 punktą.

4 — Išskirta mano. Reglamento EVR 4 straipsnio 4 dalyje „kilmės valstybė narė“ apibrėžiama kaip „valstybė narė, kurioje buvo priimtas <...> Europos vykdomuoju raštu pripažintinas teismo sprendimas <...>“

5 — Procesiniuose dokumentuose nurodyta, kad prieš Belgiją pradėta procedūra dėl pažeidimo, tačiau, kaip matyti iš Komisijos pastabų (27 punktas), pažeidimas nesiejamas su faktu, kad Belgijos teisė nepritaikyta prie Reglamento EVR 12 ir paskesniuose straipsniuose (įskaitant 19 straipsnį) nurodytų minimalių procedūrinių reikalavimų, tačiau jį sudaro, be kita ko, tai, kad Belgija pripažįsta teismo sprendimus Europos vykdomaisiais raštais, nors pagal minėto reglamento 30 straipsnio 1 dalį nėra Komisijai pranešusi, kad Belgijos teisėje egzistuotų 19 straipsnyje nustatytus reikalavimus atitinkanti procedūra. Šiuo metu procedūra dėl pažeidimo sustabdyta, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą šioje byloje.

17. Todėl į pirmąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti taip: SESV 288 straipsnis nepažeidžiamas vien dėl aplinkybės, kad nacionalinėje teisėje greičiausiai nėra specifinės peržiūros procedūros, kuri atitiktų Reglamento EVR 19 straipsnio nuostatas.

B – *Antrojo prejudicinio klausimo pirma ir antra dalys*

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia antrąjį prejudicinį klausimą, kurį sudaro trys dalys ir į kurį prašo atsakyti, jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai. Šio antrojo prejudicinio klausimo trečią dalį nagrinėsiu kartu su trečiuoju prejudiciniu klausimu, nes jie susiję su ta pačia problematika. Taigi, pirmiausia išanalizuosiu dvi pirmąsias antrojo prejudicinio klausimo dalis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirma, siekia išsiaiškinti, kaip pagal Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalį reikia suprasti žodžių junginį „sprendimo peržiūra“, ir, antra, klausia, ar nacionalinės teisės sistemoje peržiūros procedūra turi būti numatyta tik tuo atveju, kai šaukimas ar bylos iškėlimo dokumentas buvo įteiktas be patvirtinimo apie jo gavimą (Reglamento EVR 14 straipsnis).

1. Pagrindiniai šalių argumentai

19. Portugalijos vyriausybė primena, kad pagal Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalį galimybė prašyti peržiūrėti teismo sprendimą grindžiama tuo, kad skolininkas ne dėl savo kaltės dviem atvejais neturi galimybės ginčyti reikalavimo, t. y. kai, pirma, bylos iškėlimo dokumentas arba šaukimas į teismo posėdį nebuvo įteiktas tinkamu laiku, kad jis galėtų pasiruošti gynybai, ir jis negali būti laikomas už tai atsakingu, ir, antra, skolininkas negalėjo ginčyti reikalavimo dėl *force majeure* aplinkybės arba dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės. Portugalijos vyriausybė primena, kad valstybės narės savo sistemose neprivalo konkrečiai numatyti peržiūros procedūros, kuri atitiktų tokias sąlygas, tačiau, to neatlikus, jų teismų sprendimai negalės būti pripažinti Europos vykdomaisiais raštais.

20. Komisijos teigimu, norint teismo sprendimą pripažinti Europos vykdomuoju raštu, nacionalinėje teisėje reikia numatyti peržiūros procedūrą, kuri būtų taikoma dviem Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais. Taigi, peržiūra turi būti numatyta, pirma, tais atvejais, kai bylos iškėlimo dokumentas arba šaukimas į teismo posėdį skolininkui įteikiamas vienu iš Reglamento EVR 14 straipsnyje numatytų būdų (galiausiai, kaip matyti iš minėto straipsnio pavadinimo, kai dokumentas įteikiamas „be <...> patvirtinimo apie jo gavimą“), tačiau nepakankamai anksti tam, kad skolininkas galėtų pasiruošti gynybai, ir tai įvyko ne dėl skolininko kaltės (a punktas); antra, peržiūra turi būti galima kiekvienu kitu atveju, kai skolininkas neturėjo galimybės užginčyti reikalavimo dėl *force majeure* aplinkybių arba dėl nepaprastų aplinkybių, kurių atsirado ne dėl jo kaltės (b punktas); pastaroji situacija apima atvejį, kai dokumentas įteikiamas su patvirtinimu apie jo gavimą, tačiau įteikiant padarytas koks nors pažeidimas.

21. Komisija pabrėžia, kad dvi Belgijos teisėje numatytos procedūros, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą („prieštaravimas“ ir „apeliacinis skundas“), kaip ir BGW 1132 straipsnyje numatytas „specialus civilinis ieškinys“ (jo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo savo prejudiciniuose klausimuose), negali užtikrinti Reglamento EVR 19 straipsnyje numatytų minimalių reikalavimų laikymosi.

2. Vertinimas

a) Antrojo prejudicinio klausimo pirma dalis

22. Antrojo prejudicinio klausimo pirma dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kaip pagal Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalį reikia suprasti žodžių junginį „sprendimo peržiūra“.

23. Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad Reglamente EVR neįvardyta, ką reiškia peržiūra išimtiniais atvejais; jame tik nurodyta, kad nacionalinėje teisėje turi egzistuoti procedūra, kuri suteiktų skolininkui galimybę ginčyti sprendimą Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais (kaip nurodyta 19 straipsnio 2 dalyje, įskaitant galimybę numatyti palankesnes sąlygas, nei numatytos šio straipsnio 1 dalyje).

24. Kadangi Sąjungos teisė nereglamentuoja peržiūros procedūros, o Reglamente EVR nėra aiškios nuorodos į kilmės valstybės narės teisės aktus, valstybės narės gali pasirinkti bet kokią kitą apskundimo formą, su sąlyga, kad pasirinkta procedūra tinkamai užtikrina skolininko teises į gynybą ir į teisingą teismo procesą (Reglamento EVR 10 ir 11 konstatuojamosios dalys). Manau, pagal analogiją minėto reglamento 18 straipsniui ir, kaip, atrodo, patvirtina Reglamento EVR 14 konstatuojamoji dalis, reikalavimas užtikrinti skolininko teisę į gynybą reiškia, kad jam turi būti suteikta priemonė, leidžianti peržiūrėti visą sprendimą ir neapsiriboti tik teisės klausimais [6].

b) Antrojo prejudicinio klausimo antra dalis

25. Dėl antrojo prejudicinio klausimo antros dalies, susijusios su Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje numatytos peržiūros procedūros taikymu atvejais, kurie neapima atvejų, kai bylos iškėlimo dokumentas ar šaukimas į teismo posėdį įteikiamas vienu iš šio reglamento 14 straipsnyje numatytų būdų, visų pirma turiu pabrėžti, kad Teisingumo Teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paprašė patikslinti, kaip pagrindinė byla faktiškai susijusi su vienu iš tokių atvejų. Minėtas teismas atsakė, kad „pagrindinė byla susijusi tik su atveju, kai skolininkas (nesvarbu, kaip dokumentas įteiktas) neturi galimybės reikalauti, kad pradinis sprendimas būtų iš esmės „peržiūrėtas“ visais *force majeure* atvejais ir nepaprastų aplinkybių atvejais, susidariusiais ne dėl jo kaltės“. Kitaip tariant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtino, kad nagrinėjamos bylos aplinkybės iš principo patenka į Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį.

26. Tačiau manau, kad į antrojo prejudicinio klausimo antrą dalį, atsižvelgiant į jos formuluotę, reikia pateikti vieną atsakymą, nepaisant to, koks konkretus atvejis iš dviejų, numatytų Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje, atitinka nagrinėjamos bylos faktines aplinkybes. Taip yra todėl, kad nurodytoje nuostatoje sprendimo pripažinimas Europos vykdomuoju raštu nepriklauso nuo aplinkybės, ar atitinkamas skolininkas, kuriam daro poveikį kokia nors iš Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje nurodytų nepaprastų aplinkybių, turėjo ar galėjo turėti konkrečią galimybę prašyti sprendimo peržiūros; tai priklauso nuo abstrakčios aplinkybės, t. y. nuo to, ar kilmės valstybės teisės sistemoje yra „atitinkamas mechanizmas“ (14 konstatuojamoji dalis), kuriuo remdamasis jis galėtų abiem atvejais prašyti viso teismo sprendimo peržiūros [7]. Be to, pagal minėto reglamento 30 straipsnio 1 dalies a punktą apie tokį mechanizmą turi būti pranešta Komisijai.

6 — Šiuo klausimu taip pat žr. S. Pabst „Art. 19 EG-VollstrTitel VO“, T. Rauscher (red.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht – Kommentar*. Sellier, 2010, 13 punktą.

7 — Žr., be kita ko, S. Arnold „VO (EG) 805/2004 – Art. 19“, Geimer, Schütze, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 2014, 1 punktą; S. Pabst, *op. cit*. (6 išnaša), 4 punktą; Kropholler, von Hein „Art. 19 EuVTVO“, *Europäisches Zivilprozessrecht*, 9-asis leid., Frankfurtas prie Maino, *Verlag Recht und Wirtschaft GmbH*, 2011, 5 punktą ir kitus minėtame punkte cituojamus autorius.

27. Tokį vertinimą patvirtina tai, kad susiklosčius faktinėms aplinkybėms, kaip nagrinėjamos šioje byloje, bylą nagrinėjantis teismas ne visais atvejais gali žinoti, su kokia iš Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje numatytų dviejų aplinkybių grupių susidūrė procese nedalyvavęs skolininkas; taigi, nustatydamas, ar sprendimas turi būti pripažintas Europos vykdomuoju raštu, minėtas teismas šias aplinkybes turi vertinti kaip abstrakčias, o ne konkrečias.

28. Taigi, dėl išvardytų priežasčių tuo atveju, kai šaukimas ar bylos iškėlimo dokumentas skolininkui įteikiamas Reglamento ESV 14 straipsnyje nurodyta tvarka, t. y. be patvirtinimo apie gavimą (aišku, su sąlyga, kad dokumentas nebuvo įteiktas tinkamu laiku, suteikiant jam galimybę pasiruošti gynybai, ir tai įvyko ne dėl skolininko kaltės, kaip numatyta minėto reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkto ii įtraukoje išdėstytuose minimaliuose reikalavimuose [8]), galimybei pripažinti vienos valstybės narės teismų sprendimus Europos vykdomaisiais raštais atsirasti neužtenka vien to, kad tokios valstybės narės teisės sistemoje yra numatyta peržiūros procedūra. Taip pat reikia, kad tokios valstybės narės teisės sistemoje būtų numatyta peržiūros procedūra, kuri būtų taikoma minėto Reglamento 19 straipsnio 1 dalies b punkte numatytu atveju, t. y. kai skolininkas (įskaitant atvejį, kai dokumentai įteikiami Reglamento EVR 13 straipsnyje nurodytu būdu, kitaip tariant, su patvirtinimu apie jų gavimą) negalėjo užginčyti reikalavimo dėl *force majeure* aplinkybių arba dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės.

C – *Antrojo prejudicinio klausimo trečia dalis ir trečiasis prejudicinis klausimas*

29. Antrojo prejudicinio klausimo trečia dalimi ir trečiuoju prejudiciniu klausimu nacionalinis teismas siekia išsiaiškinti, ar Belgijos teisėje numatytos prieštaravimo ir apeliacinės procedūros, įskaitant šių skundų pateikimo termino pratęsimo galimybę *force majeure* atveju, atitinka reikalavimus, keliamus Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalyje peržiūrai išimtiniais atvejais.

1. Pagrindiniai šalių argumentai

30. Išnagrinėjusi skirtumus tarp „*force majeure* aplinkybių“ ir „nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl skolininko kaltės“, Lenkijos vyriausybė teigia, kad galimybė pratęsti senaties terminus, kurių skolininkas negalėjo laikytis, nes susidūrė su „force majeure“ aplinkybe arba nepaprastomis aplinkybėmis, kurios susidarė ne dėl jo kaltės, užtikrina pakankamą apsaugą, kaip tai suprantama pagal minėtą 19 straipsnį.

31. Komisija mano, kad BGW 50 straipsniu, kaip jis aiškinamas Belgijos teismų praktikoje, atrodo, nesuteikiama galimybė pratęsti nustatytus terminus (pateikti prieštaravimą ir apeliacinį skundą) laikantis tvarkos, kuri atitiktų Reglamento EVR 19 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus, visų pirma dėl to, kad Belgijos teisėje „*force majeure*“ sąvoka aiškinama labai griežtai ir neapima „nepaprastų aplinkybių“, kaip jos suprantamos pagal minėtą 19 straipsnį.

32. Belgijos vyriausybė į tris pirmus prejudicinius klausimus siūlo pateikti vieną atsakymą, t. y. kad Belgijoje skolininkas net susiklosčius *force majeure* ar nepaprastoms aplinkybėms gali tinkamai ir veiksmingai apskųsti sprendimą, kaip to reikalaujama pagal Reglamentą EVR. Dėl „*force majeure*“ ir „nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl skolininko kaltės“, ji teigia, kad pagal Belgijos *Hof van Cassatie* „*force majeure*“ apima ir „nepaprastas aplinkybes, susidariusias ne dėl skolininko kaltės“, su sąlyga, kad skolininkas negalėjo imtis veiksmų ir tokių aplinkybių negalima buvo numatyti ir išvengti.

8 — Šio straipsnio formuluotė stokoja aiškumo, nes pažodžiui kaltė siejama su įteikimu, nors faktiškai dokumento įteikimas, kai nėra apie tai patvirtinimo, visiškai nepriklauso nuo skolininko. Todėl logiška aiškinti, kad skolininko kaltė siejama su *aplinkybėmis, kuriomis jis sužino apie dokumentų įteikimą*; jam tektų atsakomybė dėl nerūpestingumo, pvz., jeigu reguliariai netikrintų savo pašto (šiuo klausimu žr. S. Pabst, *op. cit.* (6 išnaša), 9 punktą ir S. Arnold, *op. cit.* (7 išnaša), 11 punktą; taip pat žr. J. F. van Drooghenbroeck ir S. Brijs „La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen“, G. de Leval ir M. Candela Soriano (koordinatoriai), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*. Briuselis, Larcier, 2007, p. 249).

Be to, Belgijos vyriausybės teigimu, apie procesą nežinojęs atsakovas, kuriam nebuvo įteiktas teismo sprendimas, gali dėl tokio sprendimo pareikšti prieštaravimą ar pateikti apeliacinį skundą nuo momento, kai apie tokį sprendimą sužino, net pasibaigus įprastam terminui juos pateikti, su sąlyga, kad veikia greitai.

2. Vertinimas

33. Kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos, Belgijos teisės sistemoje iš esmės numatyti du teismo sprendimo, kaip antai nagrinėjamo šioje byloje, apskundimo būdai: prieštaravimas, konkrečiai numatytas siekiant suteikti galimybę apskųsti už akių priimtus teismo sprendimus (BGW 1047 ir paskesni straipsniai), ir apeliacinis skundas (BGW 1050 ir paskesni straipsniai). Kaip numatyta BGW 1048 ir 1051 straipsniuose, abiem atvejais numatytas mėnesio terminas juos pateikti, kuris skaičiuojamas nuo teismo sprendimo įteikimo dienos ir kurį galima pratęsi pagal BGW 55 straipsnį, kai atsakovas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Belgijoje. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Belgijos *Hof van Cassatie* BGW 50 straipsnį aiškina taip, kad juo leidžiama pratęsti apskundimo terminą susidarius *force majeure* aplinkybei.

34. Visų pirma reikia pabrėžti, kad aiškinti nacionalinę teisę turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Nusistovėjusioje teismo praktikoje numatyta, kad „Teisingumo Teismas, nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, neturi aiškinti nacionalinės teisės nuostatų ir spręsti dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikto jų aiškinimo teisingumo“ [9]. Teisingumo Teismas nėra kompetentingas „taikyti“ Sąjungos teisės normų konkrečiam atvejui [10].

35. Šiuo klausimu pabrėžtina, kad nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui turi pateikti visas būtinas gaires dėl Reglamento EVR 19 straipsnio turinio ir jame suformuluotų reikalavimų, o pastarasis teismas turi nustatyti išaiškinimo, kurį prašė pateikti, pasekmes ir nustatyti, ar nacionalinės teisės aktai atitinka minėtame 19 straipsnyje nurodytus minimalius procedūrinius reikalavimus.

36. Kaip minėjau, Reglamento EVR 19 straipsnyje, kaip ir kitose šio reglamento III skyriaus nuostatose, pateiktas minimalių procedūrinių reikalavimų sąrašas; šių reikalavimų reikia laikytis kilmės valstybės narės teismuose vykstančių procesų metu norint, kad jos teismų priimtus sprendimus dėl neginčytinų reikalavimų galima būtų pripažinti Europos vykdomaisiais raštais. Konkrečiai kalbant, minėtame 19 straipsnyje numatyti du šios išvados 28 punkte aprašyti atvejai. Kaip nurodžiau, bet kuriuo iš šių dviejų atvejų valstybės narės teisės sistema laikoma atitinkančia peržiūrai išimtiniais atvejais keliamus reikalavimus, tik jeigu skolininkas turi galimybę prašyti peržiūrėti sprendimą dėl neginčytino reikalavimo.

37. Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytas atvejis apima situaciją, kai dokumentas, dėl kurio skolininkas turėjo imtis veiksmų, įteikiamas laikantis vieno iš minėto reglamento 14 straipsnyje nurodytų būdų, kuriuos visus sieja tai, kad nėra suteikiama garantija, jog skolininkas, kuriam toks dokumentas skirtas, jį gavo, o egzistuoja tik labai didelė tokio gavimo tikimybė, kaip matyti iš Reglamento EVR 14 konstatuojamosios dalies. Vis dėlto gali atsitikti taip, kad, kaip numatyta minėto reglamento 19 straipsnio 1 dalies b punkte, dokumentas įteiktas 13 straipsnyje nurodytomis sąlygomis (t. y. skolininkas patvirtino dokumento gavimą), tačiau užginčyti reikalavimą skolininkui sutrukdė *force majeure* aplinkybės arba nepaprastos aplinkybės, kurios susidarė ne dėl jo kaltės. Taip pat dokumentas gali būti įteiktas, tačiau netinkamai, t. y. nesilaikant Reglamente EVR numatytų minimalių reikalavimų.

9 — Žr., be kita ko, Sprendimo *Padawan*, C-467/08, EU:C:2010:620, 22 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

10 — Žr., be kita ko, Sprendimo *Patriciello*, C-163/10, EU:C:2011:543, 21 punktą ir Sprendimo *NLB Leasing*, C-209/14, EU:C:2015:440, 25 punktą.

38. Būtent netinkamo dokumento įteikimo ar net apskritai neįteikimo atvejus Teisingumo Teismas nagrinėjo Sprendime *eco cosmetics ir Raiffeisenbank St. Georgen*,[11] kuriame aiškino Reglamento EVR 19 straipsniui bene analogišką nuostatą, būtent Reglamento Nr. 1896/2006[12] 20 straipsnį. Šiame straipsnyje numatyta, kad išimtiniais atvejais gali būti atlikta vykstant Europos mokėjimo įsakymo procedūrai išduoto Europos mokėjimo įsakymo peržiūra. Nurodytame sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu Europos mokėjimo įsakymas neįteikiamas laikantis Reglamente Nr. 1896/2006 nustatytų minimalių reikalavimų, šiame reglamente numatytos procedūros, įskaitant jo 20 straipsnyje numatytą procedūrą, negali būti taikomos. Tokiais atvejais laikoma, kad atsakovas neturėjo realios ir pagrįstos galimybės pateikti dėl tokio įsakymo prieštaravimą šio reglamento 16 straipsnyje nustatytomis sąlygomis[13]. Kai su įteikimu susijęs pažeidimas paaiškėja tik po to, kai Europos mokėjimo įsakymas paskelbiamas vykdytinu, atsakovui turi būti suteikta galimybė pranešti apie tokį pažeidimą pasinaudojant nacionalinėje teisėje numatytomis teisių gynimo priemonėmis[14]; įrodžius, kad toks pažeidimas padarytas, paskelbimas vykdytinu netektų galios.

39. Vis dėlto manau, kad motyvais, kuriais Teisingumo Teismas rėmėsi Sprendime *eco cosmetics ir Raiffeisenbank St. Georgen*[15], kai aiškino Reglamento Nr. 1896/2006 20 straipsnį, negalima vadovautis sprendžiant dėl nuostatos, kuri tik atrodo analogiška, kaip tai yra Reglamento EVR 19 straipsnio atveju. Kaip matyti iš minėto sprendimo, kai dokumentas įteikiamas nesilaikant Reglamente Nr. 1896/2006 nustatytų minimalių reikalavimų, atsakovui nesuteikiama galimybė ginčyti Europos mokėjimo įsakymo pasinaudojant konkrečia pačiame reglamente numatyta priemone, būtent prieštaravimu. Tokiu atveju nėra galimybės prašyti ir minėto reglamento 20 straipsnyje numatytos peržiūros. Jeigu Europos mokėjimo įsakymas tapo vykdytinas dėl to, kad atsakovas negalėjo pateikti prieštaravimo, tokios vykdomosios galios įgijimą galima ginčyti pasinaudojant nacionalinėje teisėje, į kurią daroma nuoroda Reglamento Nr. 1896/2006 26 straipsnyje dėl visų reglamente nesprendžiamų procesinių klausimų, numatytomis priemonėmis, tačiau to negalima daryti remiantis minėto reglamento 20 straipsniu.

40. Tačiau, kitaip nei Reglamento Nr. 1896/2006 20 straipsnis, Reglamento EVR 19 straipsnis nenumato ir nereglamentuoja tik Sąjungos teisei būdingo peržiūros mechanizmo[16]; jame tik įtvirtintas minimalių reikalavimų sąrašas, kurį (*in abstracto*) turi atitikti valstybių narių procesinė teisė, kad jų teismų priimti sprendimai galėtų būti pripažinti Europos vykdomaisiais raštais[17]. Reglamento EVR atveju jo 19 straipsnis bus taikomas, net jeigu dokumentas, dėl kurio skolininkas turėjo imtis veiksmų, įteiktas netinkamai ir net jeigu, kaip nurodo Komisija, dokumentas įteiktas vienu iš Reglamento EVR 13 straipsnyje nurodytų būdų – su patvirtinimu apie gavimą.

41. Tačiau, siekiant užtikrinti Reglamento EVR 19 straipsnyje numatytų minimalių procedūrinių reikalavimų laikymąsi, nacionalinėje teisėje įtvirtintomis teisių gynimo priemonėmis negali būti nustatytas terminas, pradedamas skaičiuoti nuo dokumento, dėl kurio skolininkas turi imtis veiksmų, įteikimo momento; ypač tai taikytina tuo atveju, kai dokumentas įteikiamas netinkamai, tačiau vien šiuo atveju neapsiribojama. Iš tiesų dėl įvairių priežasčių, nors dokumentas įteiktas, skolininkas gali

11 — C-119/13 ir C-120/13, EU:C:2014:2144.

12 — 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL L 399, p. 1).

13 — Kaip Teisingumo Teismas nurodė minėto sprendimo 41 punkte, „jei Europos mokėjimo įsakymas neįteikiamas laikantis [Reglamente Nr. 1896/2006] nustatytų minimalių reikalavimų, atsakovas <...> nebūtinai turi visą naudingą informaciją, kad galėtų nuspręsti, ar pateikti prieštaravimą dėl šio įsakymo“. Savo ruožtu tai turi įtakos vertinant nuo nustatyto prieštaravimo pateikimo termino pasibaigimo priklausančių procedūrų, kaip nurodytame 20 straipsnyje numatytos peržiūros procedūros, teisėtumą.

14 — Sprendimo *eco cosmetics ir Raiffeisenbank St. Georgen*, C-119/13 ir C-120/13, EU:C:2014:2144, 46 ir 47 punktai.

15 — C-119/13 ir C-120/13, EU:C:2014:2144.

16 — Šiuo klausimu taip pat žr. S. Pabst, *op. cit.* (6 išnaša), 3 punktą.

17 — Taip pat šiuo klausimu žr. S. Arnold, *op. cit.* (7 išnaša), 4 punktą, kuriame pabrėžiama, kad, priešingai, nei Reglamento Nr. 1896/2006 20 straipsnyje, Reglamento EVR 19 straipsnyje nenumatyta jokių konkrečių pasekmių, kurių kiltų, jeigu skolininko prašymas atlikti peržiūrą būtų patenkintas (ten pat, 8 punktas).

nesusipažinti su jo turiniu per vidaus teisėje nustatytą terminą arba ne dėl savo kaltės nesusipažinti su juo tinkamu laiku, kad galėtų pasirengti gynybai. Kaip pats nacionalinis teismas pripažino savo atsakyme į Teisingumo Teismo prašymą pateikti papildomos informacijos, „apskundimo terminas galėjo pasibaigti prieš skolininkui įgyjant galimybę juo pasinaudoti“.

42. Tokį vertinimą (kiek tai susiję su Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 2 dalimi) [18] patvirtina Teisingumo Teismo sprendimas *ASML* [19], kuriame jis nurodė: „tam, kad būtų galima manyti, jog pagal Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 2 punktą atsakovui „buvo įmanoma“ apskųsti už akių jo atžvilgiu priimtą sprendimą, reikia, kad šio sprendimo turinys jam būtų buvęs žinomas tuomet, kai šiam atsakovui dar buvo likę laiko veiksmingai pasirūpinti savo teisių gynimu kilmės valstybės teisme“ [20]; šį vertinimą patvirtina ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Miragall Escolano ir kt.* [21], kuriame nurodyta, kad „teise pareikšti ieškinį ar pateikti skundą suinteresuotieji asmenys gali pasinaudoti nuo momento, kai realiai gali susipažinti su teismo sprendimais, kuriais jiems nustatoma tam tikra našta arba kurie gali pažeisti jų teises ar teisėtus interesus“.

43. Todėl manau, kad valstybės narės teisės aktai, kuriais atsakovui užkertamas kelias prašyti peržiūrėti sprendimą pasibaigus vieno mėnesio terminui, skaičiuojamam nuo dokumento įteikimo momento, o ne nuo tada, kai atsakovas susipažįsta su jo turiniu, neatitinka peržiūrai išimtiniais atvejais keliamų minimalių reikalavimų. Klausimą, ar toks reglamentavimas iš tiesų numatytas nacionalinėje teisėje, turi išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

44. Dėl klausimo, ar galimybės pratęsti minėto apskundimo senaties terminus *force majeure* ar nepaprastomis aplinkybėmis, susidariusiomis ne dėl skolininko kaltės, BGW nustatytomis sąlygomis pakanka, kad būtų laikoma, jog tenkinami Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtinti reikalavimai, turiu pabrėžti, kad aiškinti nacionalinę teisę turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš to, kad Reglamento EVR 19 straipsnio 1 dalies b punkte paraleliai vartojamos sąvokos *force majeure* ir kitos „nepaprastos aplinkybės“, kurios susidaro ne dėl skolininko kaltės, aišku, kad minėtoje teisės nuostatoje šios dvi sąvokos atskiriamos [22]. Mano nuomone, tuo remiantis darytina išvada, kad Reglamentas EVR draudžia nacionalinės teisės normas, pagal kurias pratęsti teismo sprendimo dėl neginčytino reikalavimo apskundimo terminus leidžiama tik *force majeure* atveju ir kuriose nenumatytos kitos nepaprastos aplinkybės, susidariusios ne dėl skolininko kaltės ir galinčios jam sutrukdyti užginčyti reikalavimą. Tai visiškai atitinka tikslą leisti pripažinti sprendimą Europos vykdomuoju raštu, tik jeigu pakankamai užtikrinamos skolininko teisės į gynybą ir į teisingą teismo procesą (žr. Reglamento EVR 10 ir 11 konstatuojamąsias dalis). Klausimą, ar toks reglamentavimas numatytas ginčijamose nacionalinės teisės normose, turi išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

45. Apibendrinu ir siūlau į antrojo prejudicinio klausimo trečią dalį ir į trečiąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: valstybės narės teisės aktai, kuriais skolininkui užkertamas kelias prašyti peržiūrėti sprendimą pasibaigus terminui, skaičiuojamam nuo dokumento įteikimo momento, o ne nuo tada, kai skolininkas susipažįsta su įteikto dokumento turiniu, neatitinka peržiūrai išimtiniais atvejais keliamų minimalių reikalavimų. Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar

18 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42). Kaip pabrėžia Komisija, ESS 19 straipsnis atlieka funkciją, panašią į Reglamento Nr. 44/2001 34 straipsnio 2 dalies funkciją; taigi, antrosios nuostatos aiškinimas svarbus pirmosios nuostatos aiškinimui.

19 — C-283/05, EU:C:2006:787, 48 punktas.

20 — Taip pat žr. Sprendimą *Debaecker / Bouwman*, 49/84, EU:C:1985:252: „aplinkybės, ar dokumentas įteiktas tinkamu laiku, kad galima būtų pasirengti gynybai, nustatymas yra faktinių aplinkybių vertinimo klausimas, todėl jis negali būti išspręstas remiantis kilmės teismo ar teismo, į kurį kreiptasi, nacionaline teise“ (27 punktas).

21 — EŽTT, 2000 m. sausio 25 d. Sprendimas *Miragall Escolano ir kt. / Ispanija*, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-I, p. 275, § 37.

22 — Vartojama formuluotė atitinka Reglamento Nr. 1896/2006 20 straipsnio 1 dalies b punkte pateiktą formuluotę, dėl kurios Teisingumo Teismas Nutarties *Novontech-Zala*, C-324/12, EU:C:2013:205, 24 punkte jau nurodė, kad kalbama apie dvi skirtingas sąvokas, ir nustatė, kad, „<...> jei nėra *force majeure* aplinkybių, <...> turi būti ypatingų aplinkybių, dėl kurių atsakovas negalėjo per tam numatytą terminą ginčyti reikalavimo <...>“

nacionalinė procesinė teisė ir valstybės narės teismų pateiktas jos išaiškinimas suteikia galimybę pratęsti teismo sprendimo dėl neginčytino reikalavimo apskundimo terminus ne tik *force majeure* atvejais, bet ir atsiradus kitoms nepaprastoms aplinkybėms, susidariusioms ne dėl skolininko kaltės ir galinčioms jam sutrukdyti užginčyti reikalavimą, kaip numatyta Reglamento EVR 19 straipsnyje.

D – *Ketvirtasis prejudicinis klausimas*

46. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar teismo sprendimo pripažinimas Europos vykdomuoju raštu yra teismo aktas, taigi, ar jį gali atlikti tik teismas ir ar jo turi būti prašoma bylos iškėlimo dokumente, ar vis dėlto tai gali būti pavesta teismo sekretoriui.

1. Pagrindiniai šalių argumentai

47. Belgijos vyriausybė mano, kad pripažinimas nėra teismo aktas, todėl jį galima pavesti atlikti teismo sekretoriui.

48. Lenkijos vyriausybė pažymi, kad, atsižvelgiant į procesinės autonomijos principą, pripažinimą vykdyti turinti institucija turi būti numatyta nacionalinėje teisėje. Nebūtinai tai turi būti teismas, su sąlyga, kad laikomasi veiksmingumo principo.

49. Portugalijos vyriausybės nuomone, minėtame reglamente neįtvirtinta, kad neginčytiną reikalavimą pripažinti Europos vykdomuoju raštu gali tik teismas [23], tačiau jame nurodyta, kad teismo sprendimų atveju sprendimas dėl pripažinimo laikytinas teismo aktu, t. y. sprendimą priėmęs teismas taip pat turi kompetenciją patikrinti, ar įvykdyti reglamente numatyti reikalavimai tam, kad toks sprendimas būtų pripažintas Europos vykdomuoju raštu: sprendimą, kuriuo leidžiamas automatinis pripažinimas konkrečiu vykdomuoju raštu, nereikalaujant įvykdyti jokio kito formalumo, turi priimti tik teismas [24].

50. Komisija nemano, kad pripažinimą būtina priskirti teismo kompetencijai, taigi, valstybės narės gali pavesti tai padaryti teisme dirbančiam pareigūnui su sąlyga, kad nekyla pavojus Reglamento EVR veiksmingumui ir kad su tuo susijusioms šalims netenka papildoma našta. Komisijos teigimu [25], valstybės narės turi užtikrinti, kad asmenys, kuriems pavedama vykdyti pripažinimą, turėtų teisinį išsilavinimą, kad galėtų atlikti objektyvų vertinimą, kaip to reikalaujama minėtame reglamente.

23 — Jos pastabų 18 punktas.

24 — Jos pastabų 15 punktas.

25 — Jos pastabų 13 punktas.

2. Vertinimas

51. Reglamento EVR 6 straipsnio 1 dalyje tik nurodyta, kad prašymas pripažinti teismo sprendimą dėl neginčytino reikalavimo Europos vykdomuoju raštu turi būti pateiktas „kilmės teismui“ [26], tačiau „valstybėms narėms paliekama tam tikra diskrecija dėl kompetencijos priskyrimo [27]“. Būtent pasinaudojusi tokia „diskrecija“ Belgija pavedė pripažinimo funkciją pagal Reglamentą EVR atlikti ne teismui, o teismo sekretoriui [28].

52. Manau, kad visų pirma, kaip tai, atrodo, formuluodamas prejudicinį klausimą daro prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „teismo sprendimo pripažinimą Europos vykdomuoju raštu“ (Reglamento EVR 6 straipsnis) reikia atskirti nuo „pažymėjimo išdavimo“ (Reglamento EVR 9 straipsnis) [29]. Mano nuomone, pažymėjimo išdavimas, kai jau yra priimtas sprendimas dėl dokumento pripažinimo Europos vykdomuoju raštu (o tai atliekant reikia patikrinti, ar įvykdyti Reglamente EVR nustatyti minimalūs reikalavimai), nebūtinai yra teismo atliktinas veiksmas, taigi, jį atlikti gali būti pavesta teismo sekretoriui.

53. Dėl paties pripažinimo, neatsižvelgiant į vien leksika grindžiamą argumentą, kad Reglamente EVR visuomet, apibrėžiant už pripažinimą atsakingą instituciją, minimas „teismas“ [30], labai abejoju, kad tokį nagrinėjimą galima būtų pavesti teismo sekretoriui. Iš tiesų Reglamentu EVR reikalaujamas nagrinėjimas nėra tik formalaus pobūdžio; juo reikalaujama atlikti teismo išduoto sprendimo ir vykusio proceso teisėtumo kontrolę, o tai reiškia, kad, be kita ko, reikia įvertinti, ar pagal kilmės valstybės narės teisę galima peržiūra minėto reglamento 19 straipsnyje nustatytomis sąlygomis. Dėl šio aspekto, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos informacijos, bent jau Belgijoje formuojama skirtinga teismų praktika ir nesutariama teisės doktrinoje [31].

26 — Šis teismas 4 straipsnio 6 dalyje apibrėžiamas kaip „teismas, kurio procesas vyksta tuo metu, kai vykdomos 3 straipsnio 1 dalies a, b ar c punktuose nustatytos sąlygos“.

27 — COM(2004) 90 galutinis, 3.3.2 punktas, pastabos dėl Tarybos bendrosios pozicijos dėl minėto reglamento priėmimo, konkrečiai kalbant, dėl tuometinio 5 straipsnio.

28 — Tai padaryta 2005 m. birželio 22 d. ministerijos aplinkraščiu (2005 m. spalio 28 d., *Moniteur belge*, p. 47402). Tokį sprendimą aštriai kritikavo Kropholler, von Hein „Art. 6 EuVTVO“, e*Europäisches Zivilprozessrecht*, 9-asis leid., Frankfurtas prie Maino, *Verlag Recht und Wirtschaft GmbH*, 2011, 3 punktas ir kiti jame cituoti autoriai. Taip pat žr., kiek tai konkrečiai susiję su Belgijos atveju, J. F. van Drooghenbroeck ir S. Brijs *Un titre exécutoire européen*, Briuselis, Larcier, 2006, p. 14 ir paskesnius; tų pačių autorių – „La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen“, G. de Leval ir M. Candela Soriano (koordinatoriai), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*, Briuselis, Larcier, 2007, p. 215 ir paskesnius, P. Gielen „Le titre exécutoire européen, cinq ans après: rêve ou réalité?“, *Journal des Tribunaux*, 2010, p. 571. Belgijos teismų praktikos šioje srityje ir praktikos, kurią Belgijos teismai ir teismo sekretoriai įtvirtino dėl teismo sprendimų pripažinimo Europos vykdomaisiais raštais, išsamų apibendrinimą pateikia C. Vanheukelen „Le titre exécutoire européen – Approche d'un praticien du droit“, G. de Leval ir F. Georges (atsakingieji redaktoriai), *Le Droit judiciaire en mutation. En hommage à Alphonse Kohl.*, Lieja, Anthemis, 2007, p. 17 ir paskesni.

29 — „EVR [Europos vykdomasis raštas] nėra „ypatinga sprendimo rūšis“; tai tik tam tikrų sprendimų, susitarimų ir kitų dokumentų „savybė“, kuri, konstatavus, kad minėtų dokumentų išdavimas tenkina tam tikras sąlygas, ir patvirtinus juos tam tikru dokumentu (būtent EVR pažymėjimu), leidžia jiems visoje Europos Bendrijoje išlaikyti vykdomąją galią, kurią jie įgijo išdavimo valstybėje narėje <...> EVR pažymėjimas <...> yra dokumentas, patvirtinantis nurodytų sąlygų laikymąsi ir išdėstantis vykdytino <...>sprendimo esmę <...> Dokumento kaip Europos vykdomojo rašto statusą patvirtina „EVR pažymėjimas“ [R. Gil Nievas ir J. Carrascosa González „Consideraciones sobre el Reglamento 805/2004, de 21 de abril de 2004, por el que se establece un título ejecutivo europeo para créditos no impugnados“, A. L. Calvo Caravaca ir E. Castellanos Ruiz (atsakingieji redaktoriai), *La Unión Europea ante el Derecho de la globalización*, Colex, 2008, p. 380 ir 381].

30 — Taip pat žr. 17 konstatuojamąją dalį, kurioje nurodomas „teismas, turintis įgaliojimus nagrinėti visišką minimalių procedūrinių reikalavimų atitikimą“.

31 — Taip pat žr. 28 išnašoje minėtus Belgijos autorių kūrinius.

54. Esant tokiam stipriam nuomonių išsiskyrimui dėl to, ar konkrečios valstybės narės vidaus teisė atitinka minėto reglamento 19 straipsnyje nustatytus reikalavimus, manau, kad funkcija priimti sprendimą pripažinti teismo sprendimą Europos vykdomuoju raštu gali būti pavesta tik teismui. Be to, reikia turėti omenyje, kad pagal Reglamento EVR 10 straipsnio 4 dalį pripažinimo sprendimas negali būti apskųstas [32], o valstybės narės, kurioje teismo sprendimas turi būti vykdomas, teismai negali tikrinti, ar kilmės valstybėje narėje buvo laikomasi minimalių procedūrinių reikalavimų [33].

55. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, ir būtent siekdamas, kad būtų užtikrintos, ypač kai teismų suformuota praktika labai skiriasi, kaip yra nagrinėjamoje byloje, skolininko teisės į gynybą ir į teisingą teismo procesą, kurios abi įtvirtintos Chartijos 47 straipsnyje, manau, kad kompetencija priimti sprendimą dėl teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomuoju raštu turi priklausyti tik teismui, o teismo sekretoriui gali būti pavesta funkcija išduoti atitinkamą pažymėjimą.

56. Dėl to, ar pripažinti teismo sprendimą Europos vykdomuoju raštu, turi būti prašoma bylos iškėlimo dokumente (paskutinis ketvirtojo prejudicinio klausimo pirmos dalies aspektas), reikia pažymėti, kad Reglamento EVR 6 straipsnyje numatyta, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas dėl neginčytino reikalavimo pripažįstamas Europos vykdomuoju raštu *bet kuriuo metu* dėl to pateikus prašymą kilmės teismui. Kaip nurodo Komisija, nelogiška reikalauti, kad prašymas dėl pripažinimo būtų pateikiamas kartu su bylos iškėlimo dokumentu (nors neabejotina, kad tokį prašymą galima pateikti ir šioje stadijoje), nes tuo momentu dar neaišku, ar reikalavimas bus užginčytas, todėl neaišku ir tai, ar užbaigiant šį procesą priimtas teismo sprendimas atitiks reikalavimus, keliamus tam, kad teismo sprendimą būtų galima pripažinti Europos vykdomuoju raštu.

57. Taigi, siūlau Teisingumo Teismui į ketvirtąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: kompetencija priimti sprendimą dėl teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomuoju raštu turi priklausyti tik teismui, o teismo sekretorius gali būti įpareigotas išduoti atitinkamą pažymėjimą.

E – *Penktasis prejudicinis klausimas*

58. Penktuoju prejudiciniu klausimu, į kurį prašoma atsakyti tuo atveju, jeigu būtų nuspręsta, kad pripažinimas Europos vykdomuoju raštu nėra teismo aktas, siekiama išsiaiškinti, kokiu momentu turi būti prašoma tokio pripažinimo. Konkrečiai kalbant, klausiama, ar pripažinti teismo sprendimą Europos vykdomuoju raštu gali būti prašoma, kai teismo sprendimas, kurį prašoma pripažinti, įgijo *res judicata* galią.

59. Atsižvelgiant į atsakymą, kurį siūlau pateikti į ketvirtąjį prejudicinį klausimą, į penktąjį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia.

60. Jeigu Teisingumo Teismas nepritartų mano siūlomam atsakymui į ketvirtąjį prejudicinį klausimą, reikia atsižvelgti į tai, kad nagrinėjamoje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašyta patikslinti, ar pagrindinėje byloje iš tiesų nagrinėjamas atvejis, kai ieškovas neprašė pripažinti teismo sprendimo bylos iškėlimo dokumente. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtino, kad ieškovas bylos iškėlimo dokumente suformulavo prašymą, kad sprendimas, kurį priims teismas, būtų pripažintas Europos vykdomuoju raštu, manau, kad bet kuriuo atveju į penktąjį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia, nes jis hipotetinis.

32 — Galimi tik: Europos vykdomojo rašto ištaisymas, kai dėl esminės klaidos teismo sprendime ir pažymėjime yra neatitikimų (Reglamento EVR 10 straipsnio 1 dalies a punktas), ar jo panaikinamas, kai jis, atsižvelgiant į pačiame reglamente nustatytus reikalavimus, buvo aiškiai neteisėtai išduotas (Reglamento EVR 10 straipsnio 1 dalies b punktas).

33 — Reglamento EVR 18 konstatuojamoji dalis.

IV – **Išvada**

61. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui *Hof van Beroep te Antwerpen* atsakyti taip:

1. SESV 288 straipsnis nepažeidžiamas vien dėl aplinkybės, kad nacionalinės teisės sistemoje greičiausiai nenumatyta specifinė peržiūros procedūra, kuri atitiktų 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 19 straipsnio nuostatas.

2. Tam, kad vienos valstybės narės teismų priimtus teismo sprendimus galima būti pripažinti Europos vykdomuoju raštu, neužtenka vien to, kad tokios valstybės teisės sistemoje būtų įtvirtinta galimybė prašyti peržiūros, kai šaukimas ar bylos iškėlimo dokumentas buvo įteiktas skolininkui laikantis Reglamento Nr. 805/2004 14 straipsnyje numatytos tvarkos, ir kad įvykdyti šio reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyti reikalavimai. Taip pat reikia, kad tokios valstybės narės teisės sistemoje būtų numatyta peržiūros galimybė, kai skolininkas (įskaitant atvejį, kai dokumentai įteikiami Reglamento Nr. 805/2004 13 straipsnyje nurodytu būdu) negalėjo užginčyti reikalavimo dėl *force majeure* aplinkybių arba dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės. Valstybės narės pasirinkta procedūra turi pakankamai užtikrinti skolininko teises į gynybą ir į teisingą teismo procesą ir suteikti galimybę prašyti peržiūrėti visą teismo sprendimą ir neapsiriboti tik teisės klausimais.

3. Valstybės narės teisės aktai, kuriais skolininkui užkertamas kelias prašyti peržiūrėti teismo sprendimą pasibaigus terminui, skaičiuojamam nuo dokumento įteikimo momento, o ne nuo tada, kai skolininkas iš tikrųjų susipažįsta su įteikto dokumento turiniu, neatitinka peržiūrai išimtiniais atvejais keliamų minimalių reikalavimų. Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar nacionalinė procesinė teisė ir valstybės narės teismų pateiktas jos išaiškinimas suteikia galimybę pratęsti teismo sprendimo dėl neginčytino reikalavimo apskundimo terminus ne tik *force majeure* atvejais, bet ir atsiradus kitoms nepaprastoms aplinkybėms, susidariusioms ne dėl skolininko kaltės ir galinčioms jam sutrukdyti užginčyti reikalavimą, kaip numatyta Reglamento Nr. 805/2004 19 straipsnyje.

4. Kompetencija priimti sprendimą dėl teismo sprendimo pripažinimo Europos vykdomuoju raštu turi priklausyti tik teismui, o teismo sekretorius gali būti įpareigotas išduoti atitinkamą pažymėjimą.

5. Į penktąjį prejudicinį klausimą atsakyti nereikia.